

Nr 57

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till stödlån till jordbrukare, m. m.; given Stockholms slott den 21 januari 1955.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sam. B. Norup

Propositionens huvudsakliga innehåll

Med hänsyn till föreliggande lånebehov föreslås i propositionen, att — utöver de medel, som ställts till förfogande enligt beslut av föregående års riksdag — ett belopp av 25 000 000 kronor skall anvisas till stödlån åt jordbrukare, som år 1954 tillfogats skördeskador på grund av ogynnsam väderlek. Vidare föreslås, att av beräknade besparingar å det för budgetåret 1954/55 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område 6 000 000 kronor skall tagas i anspråk för behovsprövande bidrag utan återbetalningsskyldighet till av skördeskadorna särskilt hårt drabbade jordbrukare, därav 1 000 000 kronor skall användas för att förstärka bidragsgivningen i övre Norrland.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
21 januari 1955.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om anslag till stödlån till jordbrukare, m. m. samt anför därvid följande.

Med anledning av de skador, som uppstått på 1950 och 1951 års skördar, anvisades under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare dels ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, dels ock ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52. Enligt beslut av 1952 års riksdag (prop. 1952: 253, JoU 58, rskr. 448) fick nämnda två investeringsanslag tagas i anspråk jämväl för utlämnande av stödlån med anledning av 1952 års skördeskador. Vidare anvisades av 1953 års riksdag under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53.

Efter förslag i propositionen 1954: 223 medgav föregående års riksdag enligt i huvudsak de grunder, som förordats i propositionen, att nu omförmälda tidigare anvisade investeringsanslag fick tagas i anspråk för utlämnande av stödlån med anledning av 1954 års skördeskador samt anvisade till samma ändamål under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor (prop. 1954: 223, JoU 47, rskr. 392). Bestämmelser rörande sistnämnda låneverksamhet har meddelats i kungörelsen den 10 december 1954 (nr 723) om stödlån till jordbrukare.

Till komplettering av de år 1952 beslutade stödlånen lämnades även särskilda bidrag utan återbetalningsskyldighet på villkor, som närmare utfördes av lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation. För ändamålet användes medel, som redan tillförts jordbruket inom jordbrukskalkylens ram men som icke tagits i anspråk. Sammanlagt stod cirka 5 000 000 kronor till förfogande för sådana bidrag.

I skrivelse den 4 januari 1955 har *statens jordbruksnämnd* hemställt, dels att ytterligare 25 000 000 kronor måtte anvisas till stödlån åt jordbrukare på grund av 1954 års skörde-skador, dels att till jordbrukare, som särskilt hårt drabbats av skörde-skadorna, måtte få utbetalas särskilda bidrag utan återbetalningsskyldighet. För sistnämnda ändamål föreslås skola användas 5 000 000 kronor av beräknade besparingar å reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1954/55.

Framställningen har föregåtts av överläggningar mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, vid vilka förhandlingsdelegationen godtagit nämndens förslag angående bidragsbeloppets storlek. Nämnden har i ärendet även samrått med chefen för lantbruksstyrelsen, vilken förklarat sig biträda nämndens framställning.

Jordbruksnämnden lämnar i sin skrivelse först en redogörelse för en utredning rörande omfattningen av skadorna på 1954 års skörd. Utredningen bygger dels på skörderapporterna för den 15 oktober 1954, dels på vissa i samband med dessa rapporter från hushållningssällskapen inhämtade uppgifter, dels ock på de särskilda lokala undersökningar i vissa län, för vilka närmare redogjorts redan i propositionen 1954: 223 (s. 3—6). De från hushållningssällskapen inhämtade uppgifterna har erhållits efter en från nämnden i skrivelse den 5 oktober 1954 till alla hushållningssällskap riktad förfrågan, huruvida på grund av den rikliga nederbörden hösten 1954 skörde-skador, överstigande 20 respektive 40 procent av värdet av en normal skörd, förekommit inom kommun (församling) eller del av kommun. Om detta var fallet, skulle hushållningssällskapet lämna förteckning över de skadade områdena.

Uppgifterna från hushållningssällskapen visar enligt jordbruksnämndens sammanställningar, att skörde-skadorna geografiskt sett kan lokaliseras till i huvudsak två områden, nämligen ett i norra Sverige, bestående av Västerbottens och Norrbottens ävensom vissa delar av Västernorrlands län, samt ett i södra Sverige, bestående av delar utav Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län. Dessutom har delar av Jönköpings och Älvsborgs län drabbats av skörde-skador. Inom övriga delar av landet har skörden skadats i enstaka kommuner.

Skörde-skador, överstigande 40 procent av värdet av normalskörd har förekommit endast i Västerbotten och Norrbotten samt inom ett fåtal kommuner i Kronobergs, Kristianstads och Malmöhus län. Inom tio av hushållningssällskapsområdena har skadorna icke varit av sådan omfattning, att 20 procent av en normal skörd för hela församlingar eller större områden inom församlingar skadats.

De i anslutning till avgivandet av nu ifrågavarande uppgifter av hushållningssällskapen lämnade svarsskrivelserna ger en ytterligare belysning av skördeutfallet, skörde-skadorna och de metoder, som använts vid avgränsningen av skadeområdena. Jordbruksnämnden har sammanfattat de i skrivelserna framförda synpunkterna på följande sätt.

1. Områden där skördeskadorna inom kommun eller del av kommun icke uppgår till 20 procent

Stockholms län. Skador uppgående till 20 procent förekommer icke inom någon kommun.

Uppsala län. Årets skördeutfall är gott, inom vissa delar mycket gott.

Södermanlands län. Enstaka brukningsdelar har drabbats av skördeskador överstigande 20 procent.

Östergötlands län. Skillnaden mellan det värde, årets skörd skulle ha haft, om bärgningsförhållandena varit normala, och den nu erhållna skörden överstiger icke i någon kommun 20 procent.

Kalmar läns norra. Skördeskador av nämnvärd omfattning förekommer icke i någon kommun.

Kalmar läns södra. Vissa skördeskador förekommer på en del håll — främst på fastlandsdelen — men är dock icke av den omfattningen, att de uppgår till 20 procent.

Gottlands län. Inga skördeskador av storleksordningen 20 procent förekommer.

Värmlands län. Nederbörden har försenat mognaden och försvårat skörd och bärgning. Skadorna genom eftersommarens och höstens nederbörd synes dock i regel ej ha överstigit 20 procent av värdet av normal skörd. Utöver de förluster, som orsakats av nederbörd under den egentliga vegetationsperioden, åstadkom kraftiga regn under tiden för vårsådden skador. I många fall måste omsådd företagas med försening och större höstskador som följd.

Kopparbergs län. Av det höstvetet, som försåldts, torde 30—40 procent vara av så låg kvalitet, att det måste rubriceras som fodersäd. Detsamma torde gälla 15 å 20 procent av all försåld råg. Fodersäden har varit av relativt hygglig kvalitet. Dock har vattenhalten varit hög. En mindre del av stråsådsarealen har ej kunnat skördas, när marken icke kunnat bära skördemaskinerna. En del jordbrukare har fått vidkännas betydande förluster. För hela gillesområden eller delar därav överstiger skördeskadan dock ej 20 procent.

Gäleborgs län. Vårsådda sädesgrödor är nederbördsskadade med minst 10—30 procent av värdet. Skörden av havre har decimerats i betydande omfattning av den s. k. bollnässjukan. Härigenom har omkring 25 procent av havrearealen totalskadats och 50—60 procent av samma areal skadats i större eller mindre utsträckning.

2. Områden där skördeskadorna inom kommun eller del av kommun överstiger 20 procent

Jönköpings län. Den fuktiga väderleken har för alla grödor utom slätter- och betesvallar medfört försenad utveckling och mognad, varav följt förluster såväl kvantitativt som kvalitativt. Höstvetet har angripits av mjöldagg, axfusarios och stråbassjukdomar. Skadorna beräknas till 35 procent av normalt skördevärde. Vårveteskorde har skadats till 40 procent och rågen till minst 25 procent. Kornet har i stort sett normalt värde, medan havren lämnat minst 10 procent mindre än normalt värde. Potatisen har i ovanligt hög grad skadats av bladmögel och brunröta, och skörden beräknas vara nedsatt med minst 25 procent. Skadorna på foderrotfrukterna uppges till 30 procent och på hö till 10 procent. Oljeväxter och övriga grödor har i genomsnitt lämnat skörd av normalt värde. Till dessa förluster bör även läggas den starka fördyringen av skördarbetet samt försenat och försvårat höstbruk. Sällskapet understryker vidare, att hela länet drabbats av skador och att det varit mycket vanskligt att draga en klar gräns mellan områden med skador över- eller understigande 20 procent.

Kronobergs län. Uppskattningen av skadeområdena har grundats på en jämförelse mellan skörderapporterna den 15 juli och den 15 oktober samt på uppgifter om skördens kvalitet. Skadorna har beräknats utgöra 20—40 procent av normalskörd i 49 kommuner och mer än 40 procent i 8 kommuner.

Blekinge län. Skador överstigande 20 procent av en normalskörd har uppgivits för endast ett fåtal kommuner. Enär skörden av potatis och foderrotfrukter ej var avslutad vid uppgifternas avlämnande, har sällskapet icke kunnat bedöma den definitiva storleken av skadorna, men det har befarats, att den låga stärkelschalten i potatisen skulle ogynnsamt påverka skördevärdet.

Kristianstads län. Uppgifter om betydande skördeskador har inkommit från de flesta kommuner. Endast i den södra delen av länet understiger de 20 procent av en normalskörd.

Malmöhus län. Skadorna på höstsäd avser främst råg, där mycket stora groddskador förekommit. Groddskador förekommer även på vete, ehuru i något mindre omfattning. Havren har på många håll icke kunnat bärgas. Av såväl havre som korn har mycket spillsäd stannat på fälten. Potatissköörden är mycket växlande och på många håll har potatisgrödan helt fördärvats. Upptagning och bortkörning av sockerbetor har erbjudit mycket stora svårigheter, och skörden har på sina håll blivit mycket ringa på grund av att fälten stått under vatten. Mycket hö har fördärvats och icke kunnat bärgas. Av oljeväxterna har vitsenapen lämnat det sämsta utbytet.

Hallands län. Skadorna överstiger i regel 20 procent för flertalet kommuner, och i vissa fall uppvisar hela kommuner för enstaka växtslag skador överstigande 40 procent. I vissa kommuner har totalskador uppstått genom översvämning och i något fall genom orkanartad storm.

Göteborgs och Bohus län. Stråsåddssköörden har drabbats av ganska betydande kvalitetsskador. Västra Sveriges lantmäns centralförening har till sällskapet uppgivit höga vattenhalter och i fråga om vårvete betydande groddskador inom stora delar av länet. Skador överstigande 20 procent av en normalskörd har redovisats för ett fåtal kommuner.

Älvsborgs läns norra. Skörden inom sällskapets område betecknas som något under medelmåttan. Brödsäden har, med enstaka undantag, till följd av rotdödare samt strå- och axfusarioser lämnat svag avkastning. Vårsäden har i regel blivit groddskadad under bärgningstiden. Skador överstigande 20 procent av en normalskörd har redovisats för ett fåtal kommuner.

Älvsborgs läns södra. Kvalitetsskadorna har för alla grödor uppskattats till i genomsnitt 22 procent inom samtliga kommuner. Vid sidan av denna grovt schematiska uppskattning ter sig de uppgivna kvantitetsförlusterna tämligen obetydliga.

Skaraborgs län. Skador överstigande 20 procent redovisas för ett tjugotal kommuner.

Örebro län. Endast ett fåtal gillesstyrelser har uppskattat skadorna till 20 procent och däröver.

Västmanlands län. I några kommuner har man underlåtit att insända uppgifter. Detta torde bero på att man ansett skadorna vara relativt måttliga. Hushållningssällskapet anser det troligt, att man i de kommuner, som rapporterat de största skördeskadorna, i någon mån överdrivit situationen.

Västernorrlands län. Skador överstigande 20 procent har uppgivits för ett fyrtiotal kommuner. Därvid har hänsyn även tagits till skador genom angrepp av bladmögel och den s. k. bollnässjukan.

Jämtlands län. Endast tre kommuner redovisar skador överstigande 20 procent. Därutöver har emellertid ett tjugotal kommuner rapporterat mer än 20 procent skador för del av respektive kommun, varierande mellan 5 och 90 procent av hela åkerarealen.

Västerbottens län. En nedsättning av det skördade grovfodrets näringsvärde bestyrkes av höanalyser, som givit 20—35 procent sämre resultat än normalt. Kvaliteten är på en del hö så undermålig, att detta vid utfodring kan väntas förorsaka störningar i djurens hälsotillstånd. De vid mejerierna inom länet invägda mjölkkvantiteterna visar också redan en påtaglig nedgång, beroende på såväl mindre individuell produktion som ökad utslaktning. Skador på mellan 20 och 40 procent har uppgivits för 12 kommuner samt överstigande 40 procent för 15 kommuner.

Norrbottnens län. En detaljerad uppskattning av skadorna på stråfodret har genomförts under den gångna sommaren, varvid som grund för utredningen legat uppgifter lämnade från jordbrukarna och ett antal stiekprovskontroller utförda av lantbruksnämndens eller hushållningssällskapets befattningshavare. Liknande undersökning har även utförts för potatis och fodersäd. Skador på mellan 20 och 40 procent har uppgivits för 13 socknar och skador överstigande 40 procent för 20 socknar.

På grundval av de i hushållningssällskapens skrivelser lämnade uppgifterna har jordbruksnämnden företagit uppskattningar av skördeskadornas omfattning. Nämnden har därvid sökt göra en värdering av förlusten inom de områden, för vilka uppgivits mer än tjugoprocentiga skador. Förfaringsättet därvid samt resultatet av beräkningarna har av nämnden redovisats på i huvudsak följande sätt.

Värderingen av förlusterna har skett enligt två skilda metoder. Till grund för bägge beräkningarna har lagts arealfördelningen inom de olika församlingarna enligt 1951 års jordbruksräkning och de i prisuppgörelsen för regleringsåret 1954/55 överenskomna priserna. Dessutom avses i bägge fallen med »normal» hektarskörd — för alla grödor utom oljeväxter — medeltalet för åren 1948, 1949 och 1950 inom olika kommuner. Som normal hektarskörd av oljeväxter har betraktats det tal, som erhålles, om 1954 års skörd omräknas med hjälp av 1954 års skördeomdöme till medelgod skörd (d. v. s. till skördeomdömet 3,0). Hektarskördar för oljeväxterna åren 1948—1950 kan nämligen icke erhållas för de olika kommunerna.

Enligt den första metoden har värdet av de normala skördarna för skadeområdena beräknats. Därefter har, med hänsyn till hushållningssällskapens uppgifter om den relativa omfattningen av skadorna, värdet av skördeskadorna bestämts. Med denna metod kan förlusten uppskattas till cirka 90 000 000 kronor, varav drygt 20 000 000 kronor avser skördeskadorna inom de områden, där skadorna överstiger 40 procent.

Den andra metoden uppskattar den totala skörden inom skadeområdena på grundval av de i årsväxt- och skörderapporterna den 15 oktober 1954 för varje kommun uppgivna skördarna eller skördeomdömena. Värdet av 1954 års skörd har sedan jämförts med normalsköörden. Härvid torde dock i huvudsak icke annat än en kvantitativ jämförelse erhållas, eftersom skörderapporterna icke uttryckligen tager hänsyn till kvalitetsskador. Å andra sidan torde denna metod ge en något säkrare uppfattning om skadornas relativa omfattning vid jämförelser mellan länen. Den sammanlagda förlusten utgör enligt det senare beräkningssättet cirka 50 000 000 kronor, varav cirka 10 000 000 kronor för kommuner med minst fyrtioprocentiga skador.

Av de olika grödorna synes potatisen mest ha drabbats av skador. Värdet av kvantitetsminskningen för denna gröda uppgår sålunda till inemot 20 000 000 kronor, varav nära 5 000 000 kronor inom områden med minst fyrtioprocentiga skador. Värdet av den kvantitetsmässiga nedgången till

följd av skördeskadorna är nästan störst för sockerbetor inom områdena med mellan tjugo- och fyrtioprocentiga skador samt för korn inom områdena med fyrtioprocentiga eller större skador.

Jordbruksnämnden uttalar, att de anförda beräkningarna av skördeskadorna naturligtvis är mycket ungefärliga, beroende dels på den osäkerhet i skördeuppskattningarna, som man alltid får räkna med vid onormal skördeutfall, dels på osäkerheten i det uppgiftsmaterial, som framkommit i skrivelserna från flera hushållningssällskap. För två län, Norrbottens och Malmöhus län, har visst jämförelsematerial funnits tillgängligt, och detta har fått belysa osäkerheten. Nämnden anför härom bland annat följande.

Hushållningssällskapet i Norrbottens län har vid uppskattningen av normalskörden för fodersäd utgått från en areal, som är 10 procent högre än den enligt 1954 års arealinventering redovisade, trots att denna även innefattar de 15,5 procent av länets åkerareal, för vilka icke redovisats skördeskador, som uppgått till minst 20 procent. Den av sällskapet såsom normal uppgivna hektarskörden för fodersäd ligger vidare 17 procent över medeltalet för åren 1948—1950. Dessa skiljakligheter har lett till att normalskörden av fodersäd enligt hushållningssällskapets beräkningar ligger 55 procent över nämndens beräkning av normalskörd. Den normala totala potatisskörden enligt hushållningssällskapet överstiger av liknande skäl nämndens beräkning med 30 procent. Beträffande sällskapets och nämndens uppskattning av normalskörden av hö från odlad jord är däremot överensstämmelsen relativt god.

För Malmöhus län har hushållningssällskapet successivt översänt uppgifter från gårdar, som uppgivit skördeskador. Formulär för dessa uppgifter har sällskapet tillställt samtliga jordbrukare i Luggude härad samt de jordbrukare inom övriga delar av länet, som framställt särskild särskild begäran därom. Uppgifterna har därefter inom jordbruksnämnden sammansällts församlingsvis. Den för varje gård uppgivna skadeprocenten — innefattande även kvaliteitsskador — och de skadade arealerna har multiplicerats, varefter en sammanräkning av den på detta sätt framräknade »totalskadan» skett. Denna bearbetning har givit vid handen, att skadorna utgjort en mycket ringa del av totalskörden inom flertalet av de kommuner, som uppgivit mer än tjugo procentiga skador. För en del av de skadade arealerna har emellertid icke uppgivits skadeprocent. Dessa har därför summerats för sig. Om nämnden skulle utgå från att dessa arealer skadats helt, vilket icke är troligt, uppgår ändock icke antalet kommuner med skördeskador, överstigande 20 procent, till mer än 13 stycken. Enligt hushållningssällskapets skrivelse var motsvarande antal 59 stycken. Beräknas skadebeloppet för Malmöhus län på grundval av de individuella uppgifterna från dessa 13 kommuner erhålles, om hänsyn toges endast till arealer med uppgiven skadeprocent, en förlust på 3 000 000 kronor. Beträktas den areal, för vilken skadeprocent ej uppgivits, som totalskadad, ökar förlusten till 4 000 000 kronor. Dessa belopp skall jämföras med det av nämnden på grundval av hushållningssällskapets uppgifter beräknade skördeskadan om cirka 17 000 000 kronor. Med hänsyn till att skillnaden mellan dessa båda uppskattningar är högst väsentlig, har det varit angeläget att söka utröna, vilken av dem som bäst överensstämmer med de verkliga förhållandena. Den säkraste kontrollmöjlighet, som därvidlag ställt till buds, har förelegat i fråga om sockerbetsodlingen. En jämförelse har sålunda kunnat göras mellan den skada på sockerbetskörden, som uppgivits på formulären till hushållningssällskapet i Malmöhus län från varje gård, och den procentuella avvikelse i 1954 års

skörd från normalskörd, som nämnden framräknat på grundval av uppgifter från Svenska sockerfabriksaktiebolaget om de definitiva skördarna för varje gård. Därvid har framkommit, att cirka 60 procent av uppgifterna visar samma skadeprocent enligt brukaren som enligt sockerbolagets uppgifter eller faller inom intervallen 10 procentenheter över respektive under detta tal. Vidare har 10 procent av brukarna räknat med skördeskador, som i jämförelse med sockerbolagets uppgifter visat sig vara klart för låga (skördeminskningen har skattats mer än 10 procentenheter för lågt). Å andra sidan har det visat sig, att 30 procent av brukarna antagit, att skadorna skulle bli mer än 10 procentenheter större än vad den definitiva skörden utvisat. Av detta framgår, att brukarna tämligen väl förutsett skadornas omfattning. Den relativt svaga tendens mot en försiktig bedömning, som jordbrukarnas uppgifter utvisar, är förklarlig med hänsyn till att betkampanjen icke hade börjat, när uppgifterna lämnades. Det må tilläggas, att skördeutsikterna i stora delar av Skåne senare ytterligare försämrades, vilket torde ha varit en bidragande orsak till att de på ett tidigare stadium bedömda skadorna i vissa fall underskattats.

Den gjorda jämförelsen ger enligt jordbruksnämnden en antydning om att den beräkning, som grundats på de individuella uppgifterna, har en helt annan grad av säkerhet än de uppskattningar av skadeprocenten, som utförts kommunvis genom hushållningssällskapets försorg. Huruvida en liknande osäkerhet förelegat i andra län vid bedömningen av skadornas omfattning kan icke avgöras med bestämdhet. De nyss anförda uppgifterna för Norrbottens län tyder emellertid på att så kan ha varit fallet. Under alla förhållanden synes man enligt nämnden kunna utgå från att det förut angivna beloppet av cirka 90 000 000 kronor överstiger skördeskadornas totala omfattning.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse efter redogörelsen för de verkställda undersökningarna av skördeskadornas omfattning upplyst, att nämnden — sedan riksdagen bifallit propositionen 1954: 223 om utlämnande av stödlån till jordbrukare och kungörelse angående stödlån utfärdats — den 14 december 1954 höll sammanträde med jordbrukets förhandlingsdelegation och representanter för lantbruksstyrelsen, varvid eventuella ytterligare åtgärder för att mildra verkningarna av skördeskadorna diskuterades. Vid denna tidpunkt hade emellertid endast en mindre del av de väntade ansökningarna om stödlån kommit in till lantbruksnämnderna. Det blev härigenom enligt nämnden vid sammanträdet klarlagt, att man kunde ta slutlig ställning till regleringen av skördeskadorna, först sedan riksdagen avslutat sin höstsession. Man nådde vidare enighet om att ett nytt sammanträde skulle hållas omedelbart efter det att ansökningstiden för stödlånen gått ut, d. v. s. efter den 31 december 1954. Vid detta sammanträde skulle såväl lånebehovet som frågan om kontanta bidrag till de av skördeskadorna hårdast drabbade jordbrukarna tagas upp till förnyad behandling.

De nya överläggningarna ägde rum den 4 januari 1955. Härvid meddelade chefen för lantbruksstyrelsen, att enligt från lantbruksnämnderna inkomna uppgifter antalet före ansökningstidens utgång den 31 december 1954 ingivna ansökningar om stödlån på grund av 1954 års skördeskador uppgick

till närmare 13 000, innefattande begäran om lån med sammanlagt cirka 36 000 000 kronor. Såsom lån hade t. o. m. den 31 december 1954 beviljats omkring 6 000 000 kronor. Med ledning av upplysningar från nämnderna beräknade lantbruksstyrelsen det återstående lånebehovet till omkring 28 000 000 kronor. Därvid var emellertid att märka, att uppgifterna om lånebehovet var ungefärliga samt att ansökningar, som inkommit efter den 31 december 1954, skulle tagas upp till prövning av lantbruksnämnderna, om särskilda skäl därtill föranledde. Sådana ansökningar kunde väntas komma i relativt stort antal, och det skulle vara önskvärt, att nämnderna kunde vara relativt liberala vid bedömningen av huruvida de skulle upptagas till saklig prövning. Med beaktande härav kunde enligt lantbruksstyrelsen det totala lånebehovet uppskattas till åtminstone 35 000 000 kronor.

Då endast omkring 11 800 000 kronor står till förfogande för ifrågavarande ändamål, erfordras alltså ett anslag av ytterligare minst 23 000 000 kronor. Med hänsyn till att beräkningen av lånebehovet alltså är omgiven med rätt stora osäkerhetsmarginaler anser sig emellertid jordbruksnämnden icke kunna uppskatta det samlade behovet av ytterligare medel till lägre belopp än 25 000 000 kronor.

Vad härefter angår frågan om kontanta bidrag till de av skördeskadorna hårdast drabbade jordbrukarna knyter nämnden i sin förevarande skrivelse an till det i nämndens skrivelse den 19 oktober 1954 (prop. 1954: 223, s. 8) gjorda påpekandet, att vissa besparingar kan påräknas på det för innevarande regleringsår anvisade prisregleringsanslaget å 200 000 000 kronor till följd av, bland annat, en reduktion av medelsbehovet för mjölkpristilläggen. Nämnden har nu närmare undersökt storleken av dessa besparingar och anför härom i huvudsak följande.

Medelsbehovet för det allmänna mjölkpristillägget upptogs i anslagsberäkningen våren 1954 till 107 500 000 kronor för regleringsåret 1954/55. Med hänsyn till de uppgifter om mjölkinvägningen vid mejeri, som tillkommit därefter och som visar på en nedgång i invägningen, beräknas nu medelsåtgången för det allmänna mjölkpristillägget komma att uppgå till 99 600 000 kronor för 1954/55. Skillnaden gentemot vårens beräkning uppgår sålunda till 7 900 000 kronor. Vid beräkningen av besparingen på det extra mjölkpristillägget till olika delar av norra Sverige har det ej varit möjligt att direkt utgå från anslagsberäkningen för 1954/55, enär det i samband med denna ej uppgjordes någon regional fördelning. I stället har från Svenska mejeriernas riksförening erhållits uppgifter om på vad sätt en förändring i invägningen av en procent påverkade det extra mjölkpristillägget i olika delar av norra Sverige under regleringsåret 1953/54. I följande tablå har sammanställts riksföreningens uppgifter samt en beräkning över förändringen i tillägget från 1953/54 till 1954/55. Förändringen av invägningen i olika områden 1954/55 jämfört med 1953/54 har beräknats i samråd med riksföreningen.

	1 procent ändring av invägningen motsvarar, kronor	Beräknad förändring av invägningen från 1953/54 till 1954/55, procent	Minskning av det extra mjölkpris- tillägget 1953/54 —1954/55, kronor
Norrbottnens län	52 250	— 20	1 045 000
Västerbottens län	100 520	— 8	804 160
Västernorrlands län	55 845	— 5	279 225
Jämtlands län	45 965	— 5	229 825
Hälsingland.....	22 730	— 3	68 190
Gästrikland m. m.	6 985	0	0
Kopparbergs län	11 860	0	0
Värmlands län	12 600	+ 1	¹ 12 600
Örebro län	3 110	0	0
Älvsborgs län.....	2 105	0	0
			Summa 2 413 800

¹ Ökning.

Det extra mjölkpristillägget utgjorde 31 400 000 kronor under regleringsåret 1953/54. För regleringsåret 1954/55 erhålles då (31 400 000 — 2 400 000 =) 29 000 000 kronor. I värkalkylen 1954 upptogs det extra mjölkpristillägget till 32 300 000 kronor. Skillnaden mellan de i våras och de nu gjorda beräkningarna utgör således 3 300 000 kronor.

Den totala besparingen av statsmedel uppgår sålunda enligt de anförda beräkningarna till (7 900 000 + 3 300 000 =) 11 200 000 kronor. Därest riksdagen ger sitt bifall till att prisregleringsmedel får användas till kontanta bidrag åt jordbrukare, som särskilt hårt drabbats av skördeskadorna, synes man dock av flera skäl böra sätta bidragsbeloppet lägre än den beräknade besparingen på anslagen. För det första är denna beräkning självfallet tämligen osäker, eftersom man än så länge känner den faktiska mjölkinvägningen vid mejerierna endast för en kortare del av det löpande regleringsåret. För det andra bör uppmärksammas, att besparingen endast delvis kan anses vara en följd av de inträffade skördeskadorna. En betydelsefull faktor, som bör beaktas i sammanhanget, är att det nu har visat sig, att man i värkalkylen 1954 räknade med en större mjölkinvägning vid normal skörd än som i och för sig var berättigat. Den verkliga invägningen regleringsåret 1953/54 blev nämligen 122 000 ton lägre än man räknade med våren 1954. Den beräknade invägningen för 1953/54 var i hög grad vägledande för prognosen för 1954/55. Härav följer, att en besparing av ungefär samma storleksordning som under 1953/54 bör inträffa även under det löpande året, helt oberoende av den minskning av anslagsbehovet, som kan sättas i samband med skördeskadorna och därav föranledd nedgång i mjölkproduktionen. Besparingen på anslaget till mjölkpristillägg under 1953/54 blev 3 400 000 kronor. Det må vidare framhållas, att den nu för 1954/55 beräknade invägningen ligger endast 46 000 ton lägre än den faktiska under närmast föregående regleringsår och att det allmänna mjölkpristillägget för denna kvantitet utgör 1 300 000 kronor. Läggas härtill det tidigare för det extra mjölkpristillägget på motsvarande sätt beräknade beloppet erhålles summan (1 300 000 + 2 400 000 =) 3 700 000 kronor. Enligt nämndens uppfattning bör detta belopp kunna betraktas som ett minimum vid en bedömning av den effekt, som skördeskadorna haft och kommer att ha på mjölkproduktionen under regleringsåret 1954/55. Går man i stället ut från de totalt beräknade besparingarna men gör avdrag för »prognosfelet», erhålles summan (7 900 000 + 3 300 000 — 3 400 000 =)

7 800 000 kronor, vilket belopp i detta sammanhang snarast bör betraktas som ett maximibelopp.

Det kan tilläggas, att låneansökningarna i de delar av landet, där extra mjölkpristillägg utgår, utgör omkring två tredjedelar av det totalt ansökta beloppet. Om man utgår från att bidrag lämnas till »norra» Sverige, som svarar mot besparingen på det extra mjölkpristillägget, samt att bidrag till övriga delar av landet lämnas i ungefär samma proportion till de ansökta beloppen, som härvid blir fallet i norra Sverige, skulle det totala bidraget kunna fastställas till $\left(\frac{3}{2} \cdot 3\,300\,000 =\right) 5\,000\,000$ kronor.

Nämnden föreslår med utgångspunkt från överväganden av nu relaterad art, att av den besparing på mjölkpristilläggen, som kan påräknas under löpande regleringsår, 5 000 000 kronor får användas till kontanta bidrag åt jordbrukare, som är i trängande behov av ekonomiskt stöd till följd av att de drabbats av skördeskador utav katastrofal natur. Detta förslag kan sägas innebära, att staten till förmån för dessa jordbrukare avstår från den »anslagsvinst», som i annat fall skulle uppkomma för staten på grund av årets skördeskador.

Jordbruksnämnden upplyser, att jordbrukets förhandlingsdelegation vid sammanträdet den 4 januari 1955 godtog nämndens förslag angående bidragsbeloppets storlek. I fråga om formerna för utbetalning av bidraget var däremot meningarna delade. De under överläggningarna framförda synpunkterna samt jordbruksnämndens egen uppfattning har nämnden sammanfattat på följande sätt.

Under det att flertalet av ledamöterna i förhandlingsdelegationen i likhet med jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen förordade ett system med behovsprövning, vilket skulle göra det möjligt att bringa de jordbrukare effektiv hjälp, som har det största behovet därav, ville representanterna för de nordligare länen hellre se ett eller annat system förverkligat, som förutsatte utbetalande av generella bidrag. För Norrbottens och Västerbottens del föreslogs, att bidragen skulle utgå i proportion till mjölkinkväningen.

Enligt nämndens uppfattning talar starka skäl emot att bidrag lämnas till samtliga mejerileverantörer, oavsett om de drabbats av skördeskador eller ej. I det stora antal fall, där skördeskador inträffat, skulle vidare bidragen utgå utan att någon som helst hänsyn skulle tagas till jordbrukets ekonomiska bärkraft. Nämnden anför som exempel, att ett stort antal mejerileverantörer med goda skogsinkomster eller i övrigt god ekonomisk ställning enligt detta system skulle komma i åtnjutande av bidrag, medan ett icke föraktligt antal icke-mejerileverantörer utan skogsinkomster eller med i övrigt svag ekonomisk ställning skulle utestängas från möjligheten att erhålla bidrag. Redan en dylik bristfällighet i bidragssystemet är enligt nämndens mening ett tillräckligt skäl för att det icke bör genomföras. Härtill kommer, att generella bidrag till mejerileverantörerna skulle medföra, att de belopp, som kan komma i fråga för varje enskild leverantör, blir obetydliga jämfört med de faktiska förluster, som hårt träffat jordbrukarna inom de svårast skadade områdena. Därest det av nämnden föreslagna totala bidragsbeloppet godtages, får man räkna med att ett generellt bidrag till Norrbottens län kommer att uppgå till endast cirka 150 kronor och i Västerbottens län till cirka 100 kronor per brukningsdel. Härvid har ändock förutsatts, att de båda norrlandslänen skulle särbehandlas i fråga om sättet för utbetalande av bidragen, något som nämnden icke anser bör komma i fråga.

Därest behovsprövning slopas även i övriga delar av landet och de kontanta bidragen i stället över lag bindes vid mjölkinvägningen, skulle det genomsnittliga bidraget per brukningsdel i riket komma att uppgå till endast 20 kronor. Nämnden framhåller slutligen, att ett system med generella bidrag strider mot de principer för prissättningen, som bör gälla under ett år, då 4-procentregeln icke har aktualitet. Om ett system innefattande behovsprövning avvisas till förmån för ett system med generella bidrag, torde böra ifrågasättas, huruvida icke det totala bidragsbeloppet bör avräknas, när förhandlingar i sinom tid upptages angående den kompensation, som jordbruket kan göra anspråk på i den mån kostnadsstegringar inträffar.

Nämnden föreslår därefter, att de kontanta bidragens fördelning skall genomföras i två etapper. I den första företages centralt en fördelning av totalbeloppet på lantbruksnämnderna av lantbruksstyrelsen i samråd med representanter för jordbruksnämnden, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Den slutliga fördelningen sker därefter lokalt genom lantbruksnämndernas försorg, vilka därvid lämpligen bör ha kontakt med representanter för jordbrukets organisationer.

Bidragen bör vidare enligt jordbruksnämnden ges den formen, att stödlånen, efter särskild ansökning och prövning, helt eller delvis avskrivs. Möjligheten bör emellertid hållas öppen att pröva ansökningar om bidrag även från jordbrukare, som icke ansökt om stödlån. Avskrivningen av stödlånen kan lämpligen företagas på den eller de första amorteringar av lånen, som ursprungligen avsetts skola komma till stånd.

Med en till jordbruksdepartementet den 21 januari 1955 inkommen skrivelse har *Norrbottnens läns hushållningssällskap* för kännedom överlämnat dels en av länsveterinären Nils Enequist verkställd undersökning om inverkan av det skördeskadade fodret på kreaturens hälsotillstånd i Norrbottens län, dels ock inom sällskapet gjorda sammanställningar av utvecklingen utav mjölkinvägningen vid mejeri, slakten och foderinköpen under hösten 1954 jämfört med motsvarande tid år 1953.

Av Enequists undersökning framgår, bland annat, att en stor del av korna i Norrbottens län för att skydda sig mot bristtillstånd minskat sin mjölkproduktion. Vissa kor har dock så stora mjölkkanlag, att de i samband med kalvning m. m. har haft svårt att minska produktionen, varför de råkat ut för bristtillstånd. Härutöver har förekommit mögelförgiftningar och andra foderskador. Bristerna i foderstaterna har hos korna visat sig antingen i form av akuta sjukdomar, såsom pareser, kramper m. m., eller i form av allmän svaghet, mag- och tarmrubbingar samt sterilitet. Vanligast synes därvid pareserna ha varit. Dessa anses i normala fall vara relativt lätta att bota, men sjukdomen har i Norrbottens län under hösten 1954 uppträtt atypiskt med diarré, kramp och hjärtsvaghet, och dödsprocenten i densamma har varit stor (omkring 10 procent). I fråga om svinen nämnes, att ett antal fall av toxisk leverdystrofi uppträtt i Piteå veterinärdistrikt i samband med utfodring med malet hö. Beträffande hästarna anför Enequist, att bristtillstånden ännu ej manifesterat sig i sjukdomstillstånd sannolikt beroende på

att hästarna i allmänhet ännu ej satts i timmerarbete. Där så skett, har emellertid den svaga utfodringen i kombination med hårt arbete haft till följd ett kraftigt uppblussande av den smittsamma blodbristen.

Med hänsyn till fodrets dåliga kvalitet finner Enequist, att djuren hittills klarat sig rätt bra, även om avkastningen blivit liten. Vidare konstateras, att sjukdomstillstånden ej varit så påtagliga i de delar av länet, där relativt stora mängder tillskottsfoder kunnat inköpas. Vad gäller framtiden måste man emellertid räkna med en försämring av djurens kondition och av höets vitaminhalt. Med hänsyn härtill finner Enequist det nödvändigt att till överkomliga priser anskaffa mera foder av god kvalitet, såsom prima hö, melass, betfor, vetekli samt mineral- och vitaminfoder, om kreatursstammen i Norrbottens län utan alltför stor avgång skall kunna bibehållas fram till sommararbetet 1955.

Av de utav hushållningssällskapet gjorda sammanställningarna framgår bland annat, att mjölkinvägningen inom Norrbottens läns producentförenings område under tiden augusti—december 1954 varit i genomsnitt 23,3 procent lägre än under samma tid år 1953. I kommentaren till sammanställningarna uttalas, att den låga invägningen kan väntas bestå ej blott under återstående del av vintern utan även under den kommande sommaren till följd av en betydande utslaktning. Beträffande storboskap har nämligen slakten under tiden augusti—december 1954 enligt uppgifter från Norrbottens slakteriförening varit nära 9 procent större än ett år tidigare. Foderinköpen slutligen har under hösten 1954 ökat högst väsentligt. Enligt uppgifter från Norrbottens lantmannaförbund uppgår ökningen för hö respektive fodersäd och mineralfoder till 16 respektive 25—30 procent, för oljekraftfoder till 55 procent och för betfor till 73 procent. I fråga om melass har försäljningen hösten 1954 varit mer än fyra gånger så stor som hösten 1953.

I detta sammanhang torde även få anmälas, att *lantbruksstyrelsen* i skrivelse den 8 januari 1955 hemställt om ett särskilt statsbidrag å 8 500 kronor till Norrbottens läns hushållningssällskap till täckande av de extra kostnader, som sällskapet fått vidkännas i samband med inventeringen av 1954 års skördeskadorna i Norrbottens län. Till stöd för sin framställning anför styrelsen i huvudsak följande.

Hushållningssällskapen i vissa län, där skörden under vegetationsperioden förlidet år på grund av synnerligen ogynnsamma väderleksförhållanden skadats i mera väsentlig utsträckning, har under hösten 1954 låtit utföra en inventering av skördeskadornas omfattning inom respektive verksamhetsområden. Ifrågavarande hushållningssällskap har, enligt vad lantbruksstyrelsen under hand inhämtat, i allmänhet kunnat ordna denna inventering på sådant sätt, att kostnaderna icke blivit alltför betungande för sällskapen. I Norrland drabbades emellertid bland annat Norrbottens län särskilt svårt av skadegörelsen. För att klargöra skadornas omfattning igångsatte hushållningssällskapet en omfattande inventering, vilken medförde avsevärda kostnader. Sålunda har ett stort antal av sällskapets tjänstemän under längre eller kortare tid fått helt ägna sig åt denna uppgift. Härigenom har sällskapet åsamkats extra resekostnader till ett belopp av 6 065 kronor. Härtill

kommer kostnader, som sällskapet fått vidkännas för annonsering, blanketttryck, telefon och extra personal m. m. till ett sammanlagt belopp av 2 435 kronor. Sällskapets sammanlagda extra kostnader i samband med inventeringen uppgår sålunda till ett belopp av 8 500 kronor. Detta belopp är av sådan storleksordning, att det med hänsyn till sällskapets redan förut hårt ansträngda omkostnadsanslag måste inverka menligt på verksamheten i övrigt.

Inventeringen har enligt styrelsens mening varit av ett betydande värde, då det gällt att klarlägga omfattningen i stort av skadorna, och synes likaså bli till god hjälp vid fördelningen av de låne- och bidragsmedel, som ställts eller kan komma att ställas till förfogande av statsmedel. Såväl med hänsyn härtill som till att sällskapets ekonomi är hårt ansträngd, finner styrelsen det skäligt, att sällskapet erhåller täckning av statsmedel för de kostnader, som sällskapet fått vidkännas i samband med inventeringen. Därest den framställning om anvisande av ett belopp å 5 000 000 kronor till utbetalande av bidrag för skördeskador, som statens jordbruksnämnd gjort, vinner bifall, synes ersättningen till hushållningssällskapet enligt styrelsens mening lämpligen kunna utgå ur dessa medel.

Över jordbruksnämndens framställning har statskontoret och riksräkenskapsverket avgivit utlåtanden den 12 respektive den 15 januari 1955.

Statskontoret förklarar sig icke ha funnit anledning till erinran mot jordbruksnämndens framställning i vad den avser utlämnande av stödlån och medelsanvisning därtill. Därest statsbidrag anses böra utgå, synes sådana enligt statskontoret endast böra utlämnas efter behovsprövning, lämpligen — såsom jordbruksnämnden förordat — i den formen, att viss del av utlämnat stödlån avskrivs. Avskrivning bör därvid verkställas först sedan låntagaren under viss tid fullgjort amorteringar och övriga lånevillkor utan anmärkning. Låntagaren bör då kunna befrias från den eller de sista amorteringarna. Bidrag bör enligt statskontorets mening ej ifrågakomma i fall, då lån icke begärts. Statskontoret förutsätter, att det belopp, som kan komma att utgå i statsbidrag, skall avräknas, när de av jordbruksnämnden omnämnda förhandlingarna i sinom tid upptages angående den kompensation, som jordbruket kan göra anspråk på, i den mån kostnadsstegringar inträffar. Om sådan avräkning icke göres, bör enligt statskontorets mening bidragskostnaderna redovisas under särskilt anslag.

Riksräkenskapsverket finner det icke blott lämpligt utan även önskvärt, att de av jordbruksnämnden föreslagna bidragen för jordbrukare, som erhållit stödlån, lämnas i den formen, att stödlånen helt eller delvis avskrivs. Riksräkenskapsverket, som förutsätter, att de av jordbruksnämnden begärda ytterligare medlen till stödlån får anvisas på tilläggsstat till riksstaten för löpande budgetår, anser det, med hänsyn till de genom gällande budgetordning fastställda formerna för redovisningen av ianspråktagna medel för avskrivning av gjorda investeringar, nödvändigt att samtidigt å tilläggsstat under huvudtiteln för avskrivning av nya kapitalinvesteringar uppföres ett anslag, från vilket medel till täckning av angivna avskrivningar av stödlånen kan anvisas att utgå. Det föreligger emellertid intet hinder för att sistnämnda anslag uppföres med ett formellt belopp av 100 kronor och att sedan till

anslaget av den vid innevarande budgetårs ingång förefintliga reservationen å anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område överföres ett mot behovet av avskrivningsmedel svarande belopp.

Rätteligen borde enligt riksräkenskapsverket av budgettekniska skäl också uppföras ett särskilt anslag under nionde huvudtiteln för bidrag till sådana jordbrukare, som ej erhåller stödlån. Enär dessa bidrag sammanlagt torde komma att uppgå till ett jämförelsevis ringa belopp, vill riksräkenskapsverket icke motsätta sig, att bidragen anvisas att utgå från prisregleringsanslaget, även om regleringen av utbetalningarna skulle förenklas genom anvisning av ett särskilt anslag, som kunde ställas till lantbruksstyrelsens förfogande.

Över lantbruksstyrelsens framställning om bidrag till Norrbottens läns hushållningssällskap för kostnader i samband med inventeringen av skördeskadorna år 1954 har statskontoret avgivit utlåtande den 12 januari 1955. Statskontoret förklarar sig därvid med hänsyn till föreliggande omständigheter ej vilja motsätta sig bifall till styrelsens hemställan.

Departementschefen

Frågan om statligt stöd åt de jordbrukare, som år 1954 lidit skördeskador på grund av ogynnsam väderlek, underställdes genom propositionen 1954: 223 riksdagens prövning. Enligt riksdagens beslut, som i huvudsak innebar bifall till propositionen, kan sådana jordbrukare under vissa förutsättningar erhålla stödlån av statsmedel. Låneverksamheten skall enligt beslutet finansieras dels genom anlåtande av odisponerade medel — omkring 6 800 000 kronor — av de investeringsanslag, som riksdagen tidigare anvisat till stödlån i anledning av skördeskador under åren 1950—1952, dels genom ett av 1954 års riksdag till Stödlån till jordbrukare anvisat investeringsanslag å 5 000 000 kronor. Med hänsyn till svårigheten att med tillförlitlighet beräkna medelsbehovet har förutsatts, att ytterligare medel framdeles kan komma att erfordras.

Enligt vad jordbruksnämnden upplyst i sin skrivelse den 4 januari 1955 representerar de före ansökningstidens utgång den 31 december 1954 ingivna låneansökningar, som redan bifallits eller preliminärt ansetts kunna bifallas, ett sammanlagt belopp av omkring 34 000 000 kronor. Såsom nämnden anfört, erfordras emellertid härutöver vissa medel för låneansökningar, som ingivits därefter men likväl bör upptagas till prövning. På grund härav och med hänsyn till att beräkningen av lånebehovet alltjämt är ganska osäker, tillstyrker jag jordbruksnämndens förslag, att för utlämnande av stödlån skall ytterligare anvisas ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor. Anslaget torde böra uppföras å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1954/55 under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, samt benämnas Stödlån till jordbrukare.

Vid anmälan av propositionen 1954: 223 framhöll jag, bland annat, att förslaget om stödlån då framlades i syfte att skapa möjlighet för snar hjälp

till de jordbrukare, som var i trängande behov därav. Jag förklarade mig emellertid ha för avsikt att — sedan jordbruksnämnden avslutat en närmare undersökning av skördeskadornas art och omfattning — på nytt taga upp frågan om bistånd åt de av skördeskadorna drabbade och därvid överväga, om och i vilken mån ytterligare hjälpåtgärder, däribland eventuellt i form av behovsprövade bidrag utan återbetalningsskyldighet, kunde befinnas påkallade. Riksdagen hade icke något att invända mot nämnda uttalanden och erinrade därjämte om att jordbruksnämnden som en tänkbar utväg att bestrida kostnaderna för eventuella bidrag angivit de besparingar, som under innevarande budgetår till följd av minskade mjölkleveranser kommer att uppstå å den del av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, som avsetts för mjölkpristillägg.

Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen har jordbruksnämnden nu slutfört sin utredning angående skadorna på 1954 års skörd samt underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Utredningen ger vid handen, att skadorna geografiskt kan lokaliseras till i huvudsak två områden, ett i norra Norrland och ett i södra Götaland. Därjämte har emellertid delar av Jönköpings och Älvsborgs län drabbats av svårare skador. Inom övriga delar av landet har skörden i allmänhet skadats endast i enstaka kommuner. I de av de ogynnsamma väderleksförhållandena drabbade områdena har skadorna i icke obetydlig utsträckning varit av mycket allvarlig karaktär och orsakat de enskilda jordbrukarna betydande avbräck. Genom att jordbrukarna beretts möjlighet till lån, har verkningarna av skördeskadorna i viss mån mildrats. Emellertid förhåller det sig utan tvekan så, att den ekonomiska ställningen för åtskilliga av de jordbrukare, som särskilt hårt drabbats av skadorna, försämrats i sådan utsträckning, att det icke är tillräckligt med lånemöjligheterna. Enligt min mening är det därför nödvändigt att för dylika fall bereda tillfälle till ytterligare hjälp.

Enligt jordbruksnämndens förslag bör det ytterligare stödet ges i form av efter särskild ansökning behovsprövade bidrag utan återbetalningsskyldighet. Det totala beloppet för dylika bidrag har av nämnden föreslagits till 5 000 000 kronor och avses skola bestridas av medel, som beräknas komma att sparas på ur prisregleringsanslaget utgående statliga mjölkpristillägg till följd av de i samband med skördeskadorna minskade mjölkleveranserna till mejeri. Av vad i ärendet förekommit framgår, att det vid överläggningarna i frågan mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation rått enighet om att bidragen bör bestridas av denna besparing och att det totala bidragsbeloppet bör utgöra 5 000 000 kronor. I fråga om fördelningen av bidragen har meningarna däremot varit delade. Sålunda har vissa av ledamöterna i förhandlingsdelegationen förordat, att generella bidrag skall utgå. Flertalet ledamöter liksom även lantbruksstyrelsen har däremot biträtt nämndens förslag.

För min del vill jag biträda förslaget, att den ytterligare hjälpen skall lämnas i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Beträffande fördelningen av bidragen vill jag understryka, att syftet med

dessa uppenbarligen bör vara att bringa hjälp åt sådana av skörde-skador drabbade jordbrukare, som är i störst behov därav och beträffande vilka man kan räkna med att bidragen verkligen kommer till nytta. Med hänsyn till att endast begränsade medel kan stå till förfogande för ändamålet torde redan ur denna synpunkt ett system med generellt utgående bidrag vara olämpligt. Jag ansluter mig därför till jordbruksnämndens förslag, att bidrag skall utgå efter behovsprövning. Det synes mig därvid angeläget, att bidragen ej beviljas efter några alltför schematiska regler utan — med nödig hänsyn tagen till det disponibla totalbeloppet — så långt möjligt avväges efter det föreliggande hjälpbehovet, i den mån detta uppkommit genom skörde-skadan.

Jordbruksnämndens förslag innebär som nämnt, att ett belopp av 5 000 000 kronor skall ställas till förfogande för bidragsgivningen. Av utredningen i ärendet framgår emellertid, att de ogynnsamma väderleksförhållandena skapat ett speciellt problem för jordbrukarna i övre Norrland. Där har nämligen den ovanligt rikliga nederbörden i juli och augusti 1954 medfört en mycket bekymmersam fodermedelssituation. Sålunda har hushållningssällskapet i Norrbottens län beräknat, att länets jordbrukare, efter en minskning av sina kreatursbesättningar med i genomsnitt 12 procent, under vinterhalvåret 1954—1955 måste inköpa icke mindre än omkring 22 000 ton hö, 4 800 ton melass och 7 150 ton betfor utöver normala inköp av äggviterikt koncentrerat foder och mineralfoder. Den av länsveterinären i Norrbottens län verkställda undersökningen visar vidare, att allvarliga bristtillstånd hos husdjuren uppkommit bland annat till följd av skördens dåliga kvalitet. Enär situationen i detta hänseende kan väntas bli förvärrad under vinterns lopp, är det enligt länsveterinären nödvändigt att anskaffa foder av god kvalitet till överkomlig kostnad. Detta speciella problem för jordbrukarna i övre Norrland påkallar enligt min mening särskilt beaktande.

På grund av nyssberörda förhållande föreslår jag, att den av jordbruksnämnden förordade medelsanvisningen ökas till 6 000 000 kronor att utlämnas på de av nämnden föreslagna villkoren. Av detta belopp bör 1 000 000 kronor få användas för att förstärka bidragsgivningen till jordbrukarna i övre Norrland utöver vad jordbruksnämnden avsett med sitt förslag. Med hänsyn till skadornas omfattning och karaktär torde största delen av sistnämnda belopp böra utgå till jordbrukare i Norrbottens län.

Av de anvisade medlen bör såsom jordbruksnämnden föreslagit 5 000 000 kronor centralt fördelas på lantbruksnämnderna av lantbruksstyrelsen i samråd med representanter för jordbruksnämnden, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk. Återstoden — 1 000 000 kronor — torde i enahanda ordning böra fördelas på lantbruksnämnderna i övre Norrland. Ehuru denna särskilda medelsanvisning närmast är föranledd av den uppkomna fodermedelssituationen, bör enligt min mening några speciella villkor icke uppställas för bidragens användning. Den slutliga fördelningen av de till förfogande ställda medlen bör i enlighet med jordbruksnämndens förslag äga rum genom lantbruksnämndernas försorg. Där-

vid bör vederbörande lantbruksnämnd samråda med representanter för hushållningssällskapet och jordbrukets organisationer.

Beträffande utformningen av bidragsgivningen kan jag i stort sett biträda vad jordbruksnämnden därvidlag föreslagit. Bidragen synes sålunda i första hand böra lämnas i form av avskrivning av en eller flera amorteringar å stödlån, som beviljats på grund av skördeskada under år 1954. Enligt min mening torde det emellertid böra avgöras från fall till fall vilken eller vilka amorteringar som därvid skall komma i fråga. Med hänsyn till de skiftande situationer, som kan föreligga, vill jag därjämte föreslå, att möjlighet skall finnas att utgiva kontant bidrag. Särskilt i övre Norrland, där på grund av den särskilda medelsanvisningen av 1 000 000 kronor bidragsmöjligheterna blir något större än i landet i övrigt, torde behov därav föreligga. Såsom nämnden föreslagit bör även jordbrukare, som icke ansökt om stödlån, kunna komma i åtnjutande av bidrag. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, lantbruksstyrelsen att meddela närmare föreskrifter i ämnet.

Lantbruksstyrelsens framställning om ett särskilt statsbidrag å 8 500 kronor till täckande av Norrbottens läns hushållningssälls kaps särskilda kostnader i samband med inventeringen av 1954 års skördeskador finner jag mig böra biträda. Därest riksdagen bifaller förslaget om utlämnande av bidrag i anledning av dylika skördeskador, torde sålunda av det härför anvisade beloppet 8 500 kronor få disponeras till ersättning till Norrbottens läns hushållningssällskap.

Vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit beträffande bidrag till av 1954 års skördeskador hårt drabbade jordbrukare torde av tillgängliga medel under reservationsanslaget för innevarande budgetår till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område få disponeras högst 6 000 000 kronor för ändamålet. I den mån bidragen lämnas i form av avskrivning å stödlån, som beviljats i anledning av nämnda skördeskador, bör medel till täckning av dessa avskrivningar beredas från ett å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1954/55 under huvudtiteln för avskrivning av nya kapitalinvesteringar uppfört anslag. Såsom riksräkenskapsverket anført, torde ifrågavarande anslag endast behöva upptagas med ett formellt belopp, och medelsbehovet tillgodoses genom överförande av ett mot avskrivningarna svarande belopp från reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Chefen för finansdepartementet kommer senare under riksdagens lopp att göra hemställan härom i samband med anmälan av proposition angående ytterligare anslagsäskanden å tilläggsstat II. Sådana bidrag, som lämnas kontant, torde få anvisas att utgå från prisregleringsanslaget.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- 1) att till *Stödlån till jordbrukare* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 under kapitalbudgeten, fonden

för låneunderstöd, anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor; samt

2) att medgiva, att bidrag med anledning av 1954 års skördeskador må med anlitan­de av tillgängliga medel under reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område utlämnas till ett belopp av högst 6 000 000 kronor, i enlighet med de grunder, som förordats i det föregående.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ulla B. Silén